

Van kale grafakker tot bloeiend monument

Vaste planten op begraafplaats

Maria Rust in Rockanje is een mooi voorbeeld van hoe een wat vervallen begraafplaats 'opleefde' door een samenspel van landschapsarchitecte Ada Wille, de gemeente Westvoorne en Griffioen in Wassenaar.

'Maria Rust is echt prachtig geworden, iedereen hoor je erover', zegt Arjan van de Polder, teamhoofd Beheer Openbare Buitenruimte.

Auteur: Sylvia de Witt

De uit 1828 daterende begraafplaats in Rockanje kreeg de naam Maria Rust waarschijnlijk van Johan Wilhelm Hein, burgemeester van Rockanje tot 1900, naar aanleiding van het overlijden van zijn vrouw Maria Johanna Magdalena in 1861. De begraafplaats stond dan wel sinds 2003 op de gemeentelijke monumentenlijst, maar er was – behalve schoon en veilig houden – de laatste tien jaar weinig aan gedaan. Vóór de renovatie zag Maria Rust er niet bepaald indrukwekkend uit: de begraafplaats was een vrij kaal bosplantsoen met oude, vervallen grafmonumenten, bomen en een oude haag. Hij was als het ware een beetje verwaarloosd, wat een doorn was in het oog van de leden van de werkgroep. Deze werkgroep is een onderdeel van de Historische Vereniging Westelijk Voorne en werd in het leven geroepen om de begraafplaats te redden van de ondergang. Nu wil het toeval dat Korry Korevaar, lid van deze werkgroep, nogal onder de indruk was van een lezing van landschapsarchitect voor begraafplaatsen Ada Wille, die ze bijwoonde in Leiden. Een gesprek voor een renovatieplan volgde bij de

eigenaar van deze begraafplaats, de gemeente Westvoorne, en die ging om.

Beleidsplan landschapsarchitect basis serieuze opknopbeurt

'In 2008 schreef Ada Wille een beleidsplan met een visie op de toekomst van de begraafplaats', vertelt Arjan van de Polder, teamhoofd Beheer Openbare Buitenruimte van de gemeente Westvoorne. 'Dit plan werd door ons omarmd en werd de basis van een serieuze opknopbeurt. Allereerst moesten de paden worden gerenoveerd en eventueel zou er ook een nieuw drainagesysteem worden aangelegd. Daarna was de restauratie van de grafmonumenten aan de beurt en als laatste zou de groenvoorziening worden aangepakt. De werkgroep nam groten-deels de fondsenwerving op zich, waardoor er diverse donaties zijn gedaan door particulieren, fondsen en bedrijven. Ook heeft de gemeente Westvoorne een substantieel deel ingebracht.' Na een jarenlange voorbereiding is de totale restauratie van de 1400 m2 grote begraafplaats,

inclusief de vernieuwing van de beplanting, op 23 november 2012 succesvol afgesloten. Van de Polder: 'De begraafplaats is eigenlijk nog luxueuzer geworden dan het ontwerp van Ada Wille, dat vooral op Maria Rust als begraafplaats was gericht. Nu is Maria Rust eigenlijk een schitterend dorpspark geworden waar mensen ook kunnen wandelen. Het ligt midden in een woonkern in het centrum van Rockanje. We zien steeds meer mensen die er een rondje doorheen lopen. Maria Rust is echt prachtig geworden, iedereen hoor je erover.'

Plantensoorten die het goed doen op zware klei
Nog even een stapje terug in de tijd.
Ada Wille gaf in haar restauratieplan ook een voorzet wat betreft de vaste beplanting en hiervoor werd Griffioen uit Wassenaar aangetrokken. Wille: 'Als je volgens het bodembedekkende systeem van Griffioen werkt, dan krijg je een heel mooie begraafplaats die niet alleen interessant is voor de bijen en de hommels, maar die er ook qua sfeer fantastisch uit komt te zien. Samen met

Griffioen is een beplantingsplan samengesteld met uitgesproken plantensoorten die het goed doen op zware klei. Het drainagesysteem heeft voor een deel ook het waterprobleem opgelost. Dan kun je ook veel meer, want als er 's winters een laag water zou blijven staan, gaat de beplanting dood.'

De werkgroep haalde er ook een restauratie-steenhouwer bij: BamBam Steenhouwers uit Leiden. Heel veel stenen waren gebroken of instabiel door doorgeroeste steunstangen. Bij een aantal stenen waren de letters onleesbaar geworden.

'Een oude begraafplaats heeft een bepaalde sfeer ontwikkeld door de tijd heen'

Wille: 'Dan rijst de vraag: hoever ga je met restaureren? Ga je renoveren of ga je het verval vertragen? In mijn visie heeft een oude begraafplaats ook een bepaalde sfeer ontwikkeld door de tijd. Dan ga je niet alles schoonmaken en er weer als nieuw uit laten zien. In dit geval hebben we de stenen zodanig gerestaureerd dat het verval werd afgeremd, zodat de steen bijvoorbeeld niet kan omvallen. Er werd een zorgcentrum tegen de begraafplaats aangebouwd. We vonden: het uitzicht van de mensen die daar wonen, mag zeker wat mooier worden. Maria Rust was in eerst instantie nogal een kale grafakker.'

Geen uitgesproken harde kleuren

Nu staat er een mooie vaste beplanting, zoals

Maria Rust voor de renovatie.

onder meer 147 stuks *Matteuccia struthiopteris*, 209 stuks *Alchemilla mollis*, 298 stuks *Geranium-Hybride 'Cambridge'*, 145 stuks *Persicaria amplexicaulis* en 294 stuks *Rodgersia aesculifolia*. Prachtige planten, maar zijn er ook planten die *not done* zijn op een begraafplaats? Zijn er bepaalde voorschriften? 'Van oudsher zijn begraafplaatsen en kerkhoven heel ingetogen', legt Wille uit. 'In Nederland hebben we een erfenis van begraafplaatsen die na de jaren vijftig alleen zijn aangekleed met taxushagen en klimop. Er is sprake van een naoorlogse soberheid. Veel

gemeentes komen nu bij mij met de vraag om hun begraafplaatsen aantrekkelijker te maken. Dan moet je een mooie combinatie van beplanting zien te vinden. Heel uitgesproken harde kleuren die je in parken gebruikt, met rood, geel en paars naast elkaar, dat kan niet op een begraafplaats. Je zoekt toch een balans in een bepaalde sfeer van rust en sereniteit die je op zo'n plek zoekt in de planten. In mijn visie moet je dan niet te veel schreeuwende kleuren gebruiken. Uiteraard kun je wel wat accenten aanbrengen. Er mag bij een grafmonument best een mooie rode lelie of een rudbeckia staan, maar zo'n kleur ga je in mijn visie niet als een grote slinger aanbrengen.'

Woekerende planten tegen monumenten

Griffioen heeft een mooi assortiment vaste planten voor de openbare ruimte en voor Maria Rust zijn er met name paarse, blauwe en zachtgele kleuren geplant, die ook goed matchen met de bomen die er staan.

Griffioen heeft zijn eigen concept gedeeltelijk uitgevoerd, maar om kosten te besparen heeft de gemeente Westvoorne ook zelf werkzaamheden verricht.

Van de Polder: 'Zo is in overleg met de werkgroep besloten om het grondwerk zelf te doen. We hebben een zeer gemotiveerde eigen dienst en mijn collega Herman Poldervaart heeft de uitvoering uitstekend begeleid. We hebben zelf de

oude haag gerooid en een nieuwe teruggeplant, de oude bomen gesnoeid en waar nodig gerooid en ook de bestaande beplanting gerooid. Daarna kon Griffioen met de nieuwe aanplant en de bemesting beginnen. Vervolgens namen wij weer het onderhoud voor onze rekening.'

Ook Van de Polder weet dat je niet zomaar elke plant op een begraafplaats kunt zetten. 'En dan gaat het niet zozeer om de kleur ervan, maar je kunt bijvoorbeeld niet voor een plantensoort kiezen die tegen de monumenten aan gaat woekeren. Griffioen heeft ons daarin erg goed begeleid.'

Alles had de reis gehaald

Toen Bert Griffioen de prijsaanvraag voor het leveren van planten voor begraafplaats Maria Rust kreeg, stond daar een aantal soorten op die hij zelf niet vond passen. Griffioen: 'Dat waren onder andere *Festuca*, omdat deze plantensoort snel veroudert, *Ajuga*, omdat die verdwijnt na twee of drie jaar, *Vinca minor*, omdat die slecht sluit en *Nepeta 'Grog'*, omdat deze plant na verloop van tijd verdwijnt. We pleegden een voorzichtig telefoontje naar de beheerder Arjan van de Polder met de vraag of we de gemeente mochten adviseren bij de plantenkeuze.' Griffioen en Van de Polder kwamen bij elkaar. Ook Herman Poldervaart, die het beplantingsplan had gemaakt, was daarbij. Er werd uitgegaan van zijn beplantingsplan, dat met respect voor zijn plantenkeuze zodanig is omgebouwd, dat dit in een onderhoudsarme aanpak zou passen. Ook adviseerde Griffioen om bepaalde planten op een andere plek te zetten. 'De gemeente heeft zelf het grondwerk verricht en wij hebben de plan-

ten geleverd en geplant', vertelt Griffioen. 'Het grondwerk was keurig gedaan. Het allerleukste is: wij verlenen altijd een jaar garantie op de planten. Precies een jaar na de aanplant ben ik met Poldervaart over de begraafplaats rondgelopen om te kijken wat de reis niet gehaald had. Maar alles stond er nog, er was geen enkele inboet nodig! Zo zie je op een leuke manier hoe je gezamenlijk tot een heel goed resultaat kunt komen.'

Verschil beplanting begraafplaats of gewone openbare ruimte

Het aanbrengen van vaste planten op begraafplaatsen is geen dagelijks werk voor Griffioen. Toch heeft hij er al een behoorlijk aantal van groen voorzien. Zo heeft hij onder meer de gemeentebegraafplaats in Purmerend aan de voorkant voor de aula voorzien van vaste beplanting. Griffioen: 'Ik heb gehoord dat jonge stelletjes daar zelfs trouwfoto's komen maken omdat het er daar zo fleurig uitziet. We gebruiken dus ook weleens de kleuren rood en geel.' Maar het is wel anders werken dan in andere openbare ruimtes, volgens Griffioen. 'Op een begraafplaats, zeker op een oude begraafplaats, heb je vaak te maken met grote bomen waardoor er veel droogte is. Dus je moet je sortiment goed kiezen en oppassen dat je geen soorten gebruikt die stenen aantasten. En op oorlogsbegraafplaatsen heb je te maken met monumenten waar heel laag op het kruis of de steen nog een naam staat. Dan dien je dus heel erg op de hoogte van de beplanting te letten, zodat de naam leesbaar blijft. Ook moet je soorten neerzetten waar iemand een keer overheen mag lopen zonder dat het afbreekt. De

beplanting moet sterk zijn. Wat kleuren betreft: op sommige plaatsen krijgen wij de opdracht om bepaalde kleuren niet te gebruiken. De kleur geel bijvoorbeeld is een aantal keren uitdrukkelijk uitgesloten. Ook krijgen we wel eens het voorschrift dat er in de beplanting geen wit mag zitten. Het is voor ons altijd een extra puzzel om dan planten te vinden die aan de voorwaarden voldoen en die bepaalde kleuren uitsluiten. Maar voor een begraafplaats in Midden-Nederland – ik kan de naam nu nog even niet noemen – heeft de betreffende gemeente gezegd: "We willen het bij de ingang heel kleurig en fleurig hebben. Daar mag het echt knetteren en op de begraafplaats zelf moet het weer wat ingetogener zijn." Je moet gewoon in de huid van je opdrachtgever kruipen.'

Dit artikel uit een serie over begraafplaatsen is mede mogelijk gemaakt door:

HANSA

WILLE

EBBEN
trees since 1962

Loedlorg
Landschapsgroen

Ton van Oostwaard

Het promoten van begraafplaatsen door verfraaiing is een goed plan in tijden van bezuinigingen. Een begraafplaats moet een plaats van bezinning zijn, waarbij je er achter komt hoe beperkt het leven is. Een begraafplaats is een plek waarbij je als vanzelf gata nadenken wie je zelf bent. Dat kan echter alleen in een omgeving die wat uitstraalt. Dat aspect komt goed in dit artikel naar voren.

Rien van der Spek

Goed voorbeeld van baathouderschap en kennis koppeling en erfgoed beheer.

Stuur of twitter dit artikel door!
Scan of ga naar:

www.stad-en-groen.nl/artikel.asp?id=41-4619

Bert Griffioen

Ada Wille